

Delotvorni pravni lekovi i postupak azila

Prvi godišnji okrugli sto o azilu u Srbiji

The First Annual Round Table on **Asylum in Serbia**

ПРАВОСУДНА АКАДЕМИЈА
JUDICIAL ACADEMY

DOBAR DAN!

Moje ime je Emili Rozier
Pravni saradnik, UNHCR Srbija
rozier@unhcr.org

Pregled

- **Uvod:** Pravo na delotvorni pravni lek i pravo na azil
- **Deo 1.** Delotvorni pravni lek i postupci azila, sudska praksa ESLJP
- **Deo 2.** Delotvorni pravni lek u postupcima azila, standardi UNHCR-a

Pravo na delotvoran pravni lek

- Član 8 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

Svako ima pravo na delotvorni pravni lek pred nadležnim nacionalnim sudovima protiv dela kojima se krše osnovna prava oja su mu priznata ustavom ili zakonima.

- Član 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima – Pravo na delotvorni pravni lek

Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred domaćim vlastima, bez obzira na to da li su povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.

- Nema autonomne egzistencije

Pravo na delotvoran pravni lek i pravo na azil

- Član 14.1 UDLJP

Svako ima pravo da traži i uživa u drugim zemljama azil od progona.

- Član 57 Ustava Republike Srbije o Pravu na azil

- Konvencija o statusu izbeglica iz 1951. godine: Član 32 Pravo na žalbu na odluku o proterivanju izbeglice.

- Priručnik UNHCR-a o postupcima i kriterijumima za utvrđivanje statusa izbeglice i Priručnik o proceduralnim standardima za utvrđivanje statusa izbeglice pod mandatom UNHCR-a

Pravo na žalbu – u postupku utvrđivanja statusa izbeglice

1. Delotvoran pravni lek i azil – sudska praksa ESLJP

Delotvoran pravni lek – sudska praksa ESLJP

- Član 13 EKLJP (Delotvorni pravni lek): primenjiv na postopke azila, izručenja i proterivanja
- Član 6 EKLJP (Pravo na pravično suđenje): nije primenjivo na slučajeve azila i imigracije, *Maaouia protiv Francuske* [GC], 2000
- U slučajevima o postopku azila, član 13 može se kombinovati, između ostalog, sa članom 2 (Pravo na život), član 3 (Zabrana mučenja, nečovečnog postovanja i kažnjavanja) i član 4P4 (Zabrana kolektivnog proterivanja)

Veza između delotvornog pravnog leka i azila – sudska praksa ESLJP

- *M.S.S. protiv Belgije i Grčke*, [GC], § 286, ECHR 2011
(Sud) sam ne ispituje stvarne zahteve za azil niti proverava kako države poštuju svoje obaveze prema Ženevskoj konvenciji. Njegova glavna briga je da li postoje delotvorne garancije koje štite podnosioca zahteva od proizvoljnog proterivanja, bilo direktnog ili indirektnog, u zemlju iz koje je pobjegao
- Što se tiče člana 13, činjenice u predmetima pred ESLJP **ne mogu se odnositi samo na postupak azila – već i na postupak proterivanja/izručenja** (pozivanje na stavove iz člana 2, 3, 4P4)

Delotvoran pravni lek – sudska praksa ESLJP

- Zahtevi člana 13 u smislu delotvornog pravnog leka:
 - pred nadležnim nezavisnim nacionalnim organom, bilo sudskim ili nesudskim
 - proceduralne garancije
 - pravno obavezujuća, izvršna odluka
- Delotvoran: **dovoljno, dostupno i brzo**
- Delotvoran **u praksi i zakonu**: dostupan i sposoban da spreči ili zaustavi navodnu povredu ili pruži odgovarajuće pravno zadovoljenje

Jedan pravni lek ili kombinacija pravnih lekova predviđenih domaćim zakonom

Nezavisna i rigorozna kontrola od strane nadležnog nacionalnog organa i **automatski suspenzivni efekat** u skladu sa članom 2, 3, 4P4

Delotvoran pravni lek – sudska praksa ESLJP

- Preterano kratki rokovi za podnošenje zahteva (na primer u ubrzanim postupcima za azil), i/ili za žalbu za naknadnu odluku o udaljenju, mogu učiniti proceduru neefikasnom u praksi

=> u suprotnosti sa zahtevima člana 13 u kombinaciji sa članom 3 (*I.M. protiv Francuske*, 2012)

- Delotvoran pravni lek: tražilac azila je saslušan i uživa garancije u svrhu iznošenja svog slučaja, uprkos kratkim rokovima (*E.H. protiv Francuske*, 2021)

Delotvoran pravni lek – sudska praksa ESLJP

- Pritužba pojedinca da bi njegovo ili njeno udaljenje u drugu državu izložilo tog pojedinca riziku tretmana zabranjenog članovima 2 i 3 EKLJP moraju imperativno biti podvrgnuti **pomnoj kontroli od strane „nacionalnog organa“ i moraju se brzo ispitati**

De Souza Ribeiro protiv Francuske [GC], 2012

- Iako ostavlja određeni prostor za slobodnu procenu država, usaglašenost sa članom 13 zahteva da nadležni organ mora biti u mogućnosti da ispita suštinu žalbe i obezbedi odgovarajuće obeštećenje

M.S.S. protiv Belgije i Grčke [GC], 2011

Delotvoran pravni lek – sudska praksa ESLJP

- Žalba protiv odbijanja zahteva za azil **mora imati automatski suspenzivni efekat ako bi sprovođenje mere povratka protiv njega ili nje moglo imati potencijalno nepovratne posledice suprotno članu 3**

Gebremedhin [Gaberamadhien] protiv Francuske, 2007, M.S.S. protiv Belgije i Grčke, [GC], 2011

- Potreba za **nezavisnom i rigoroznom kontrolom svakog zahteva za azil gde je postupak proterivanja u toku**. U suprotnom, krše se uslovi iz člana 13 u kombinaciji sa članom 3

I.M. protiv Francuske, 2012

Delotvoran pravni lek – sudska praksa ESLJP

M.S.S. protiv Belgije i Grčke [GC], 2011 , uočeni nedostaci:

- Nedovoljne informacije o postupcima azila u nedostatku pouzdanog sistema komunikacije između organa/tražilaca azila, manjkavosti procedure obaveštavanja
- Vrlo kratak rok od 3 dana za prijavu policiji, teškoće u pristupu policijskim prostorijama
- Nedostatak prevodilaca i nedovoljna obučenost osoblja odgovornog za vođenje intervjua
- Nedostatak pravne pomoći čime se tražioci azila praktično lišavaju pravnog saveta
- Preterano duga kašnjenja u prijemu rešenja
- Predstavka pred Vrhovnim upravnim sudom nije nadoknadila nedostatak garancija u vezi sa razmatranjem zahteva za azil, zbog toga što postupak nije dovoljno ekspeditivan
- Rizici od proterivanja sa kojima se suočavao u praksi pre nego što je doneta bilo kakva odluka o meritumu njegovo slučaja

=> Kršenje člana 13 u kombinaciji sa članom 3

Delotvoran pravni lek – sudska praksa ESLJP

Čonka protiv Belgije. 5. februar 2002. godine

- Kolektivno proterivanje Roma tražilaca azila iz člana 4P4
 - Administrativne i praktične prepreke ometale su mogućnost podnosioca zahteva da podnesu svoje zahteve za azil u Belgiji
 - U prvostepenom postupku, podnosioci zahteva nisu imali pristup svom spisu predmeta i nisu mogli da pogledaju zapisnik o beleškama sa ročišta niti da zahtevaju da se njihova zapažanja unesu u zapisnik
 - Pravni lekovi dostupni pre više instance nisu imali automatski suspenzivan efekat
- => Kršenje člana 13 u vezi sa članom 4P4

Smernice o zaštiti ljudskih prava u kontekstu ubrzanih postupaka azila koje je usvojio Komitet ministara Saveta Evrope (2009)

X. Pravo na delotvoran i suspenzivan pravni lek

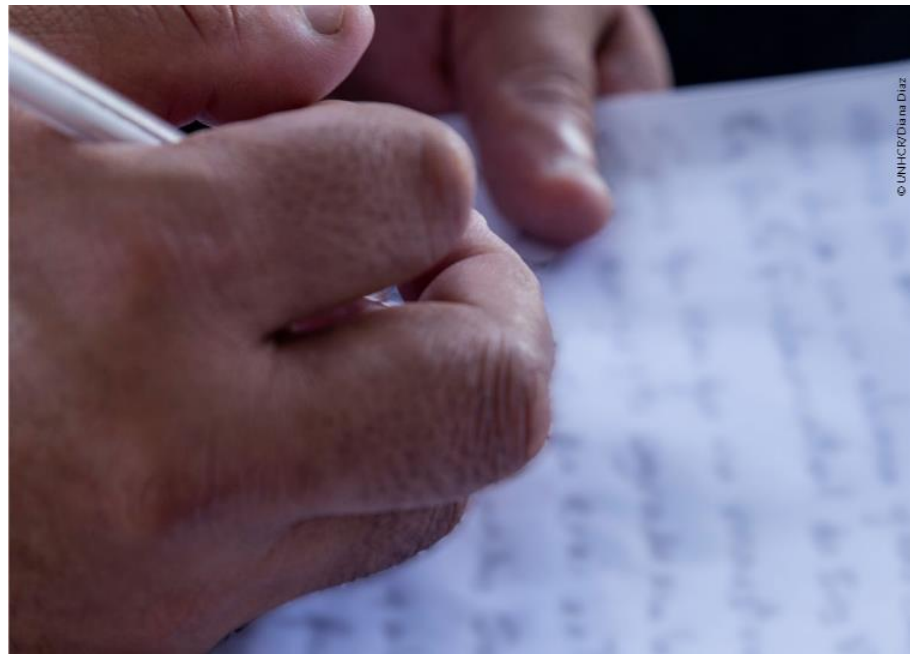
1. Tražioci azila čiji su zahtevi odbijeni imaju pravo da se **odluka preispita na način koji predstavlja delotvoran pravni lek.**
2. Kada tražioci azila podnesu argumetiranu tvrdnju da bi izvršenje odluke o udaljenju moglo dovesti do stvarnog rizika od progona ili smrtne kazne, mučenja ili nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, **pravni lek protiv odluke o udaljenju ima suspenzivno dejstvo.**

2. Delotvoran pravni lek u postupcima azila – standardi UNHCR-a

Delotvoran pravni lek

- Pojedinci moraju imati pristup praktičnom i delotvornom pravnom leku protiv odbijanja azila
- Potrebno je poštovati proceduralne garancije kako bi se pojedinačni slučajeви efikasno i brzo ispitali
- Proceduralni standardi UNHCR-a:
Pravo na žalbu

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

- Svaki Podnosilac zahteva čija je odluka o utvrđivanju statusa izbeglice bila negativna u prvom stepenu ima **pravo žalbe na tu negativnu odluku o utvrđivanju statusa izbeglice**
- Obim žalbe: **i činjenični i pravni nalazi**, tj. primena kriterijuma za izbeglice + **sve nove informacije**
- Nove informacije kao što su promena ličnih prilika podnosioca zahteva ili promena situacije u zemlji porekla

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

- Nema ograničenja u vezi sa proceduralnim nepravilnostima od strane podnosioca u toku postupka za utvrđivanje statusa izbeglice ili iz razloga u vezi sa osnovanošću zahteva
- Pravo žalbe na negativnu odluku o utvrđivanju statusa izbeglice imaju i podnosioci čiji su zahtevi u prvom stepenu odbijeni kao očigledno neosnovani

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

Pravo na žalbu:

- **Negativna odluka o utvrđivanju statusa izbeglice na zahtev za dobijanje izbegličkog statusa**
- **Negativna odluka o utvrđivanju statusa izbeglice na zahtev za dobijanje derivativnog izbegličkog statusa**
- **Odluke o prestanku, ukidanju ili opozivanju statusa izbeglice**

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

Podnosioci zahteva treba da **nastave da uživaju prava i zaštitu koja im je data kao registrovanim tražiocima azila** (ili izbeglicama ako je status izbeglice prestao, ukinut ili opozvan):

- tokom perioda dozvoljenog za podnošenje žalbe
- nakon podnošenja žalbe, dok se čeka konačna odluka

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

- Pružanje informacija podnosiocima zahteva o tome kako da se žale i kom žalbenom telu
- Razumni rokovi za podnošenje žalbe
- Pravna i lingvistička pomoć pri podnošenju žalbe
- Blagovremen pristup spisima predmeta
- Pomoć pri putovanju do lokacije druge instance

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

- Podnosioci zahteva treba da budu obavešteni o pravu žalbe na negativnu odluku o utvrđivanju statusa izbeglice i o relevantnim procedurama
- Neophodno **proceduralno savetovanje i pomoć**
- **Žalbe se podnose u pisanom obliku**
- Standardno vremensko ograničenje: **najmanje 30 dana** nakon datuma kada je podnosilac zahteva obavešten
- U ubrzanom postupku za očigledno neosnovane zahteve: najmanje **15 dana**
- Budite **dovoljno fleksibilni** da omogućite podnosiocima zahteva da dobiju pravno zastupanje

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

- Proceniti da li je zasnovano na **razumnom činjeničnom nalazu i pravilnoj primeni kriterijuma za sticanje statusa izbeglice**
- Žalbe treba obraditi redosledom kojim su podnete
- Tamo gde postoje ubedljivi razlozi zaštite, bezbednosti i/ili sigurnosti, **žalbeni zahtevi se mogu odrediti po prioritetu**
- Prevodilac koji je dodeljen predmetu u fazi žalbe ne treba da bude prethono uključen u prvostepeni postupak

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

Određivanje žalbenih zahteva:

- Detaljan pregled spisa o utvrđivanju statusa izbeglice (transkript intervjuja o utvrđivanju statusa izbeglice, obrazac za žalbu, prateća dokumentacija žalbe)
- Sve dodatne informacije ili pitanja koja nisu razmotrena u prvom stepenu, bez obzira da li ih je pokrenuo podnosilac zahteva ili ne
- Žalba podneta lično, posebno u pritvoru, u slučaju nepraćene dece i dece odvojene od roditelja, osoba sa problemima mentalnog zdravlja, složena pravna ili činjenična pitanja

Pravo na žalbu – Proceduralni standardi za utvrđivanje statusa izbeglice

- Pravično i **blagovremeno razmatranje i odlučivanje** o svim žalbama
- Suspenzivno dejstvo žalbe osim u veoma ograničenim situacijama
- Podnosioci zahteva treba da budu **obavešteni u pisanom obliku** o odluci po njihovoj žalbi

- Savet Evrope: Evropski sud za ljudska prava, **Smernice o članu 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima – Pravo na delotvoran pravni lek**, 31. decembar 2020.
- Evropska agencija za osnovna prava i Savet Evrope, **Priručnik o evropskom pravu u vezi sa azilom, granicama i imigracijom**, 17. decembar 2020.
- Međunarodni komitet pravnika (ICJ), **Zakon o migracijama i međunarodnom pravu u oblasti ljudskih prava, Vodič za praktičare br. 6**, Ažurirano izdanje, 2021
- **UNHCR Izjava o konceptima sigurne zemlje i pravu na delotvoran pravni lek u postupcima prihvata**, izdata u kontekstu pozivanja na prethodnu odluku Suda Evrope unije u slučaju LH protiv Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (C-564/18), septembar 2019.
- **UNHCR Izjava o pravu na delotvoran pravni lek u vezi sa ubrzanim postupcima azila**: izdata u kontekstu preliminarog poziva Sudu pravde Evrope unije od Upravnog suda u Luksemburgu u vezi sa tumačenjem člana 39, Direktive o postupcima azila (APD); i članovima 6 i 13 EKLJP, 21. maj 2010.

www.facebook.com/unhcrserbia

www.twitter.com/UNHCRSerbia

www.instagram.com/unhcrserbia/

UNHCR Serbia

www.unhcr.org/serbia